

Dozwolony użytek bibliotek.
Najważniejsze zmiany obowiązujące od
20 listopada 2015 r.

Barbara Szczepańska

Kontekst

- Forum Prawa Autorskiego – platforma dyskusji o prawie autorskim (od 2013 r.)
  - dozwolony użytek
  - dzieła osierocone i niedostępne w handlu
  - wypłaty za wypożyczenia biblioteczne
  - likwidacja Funduszu Promocji Twórczości
- Konsultacje publiczne przed przygotowaniem projektu i po jego upublicznieniu

Wejście w życie zmian

2015 r. – dwie nowelizacje ustawy o prawie autorskim:

- **1 sierpnia 2015 r.** - przedłużenie czasu ochrony artystów wykonawców
- **20 listopada 2015 r.** - wejście w życie zasadniczej części nowelizacji - dozwolony użytek, wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne, dzieła osierocone, dzieła niedostępne w obrocie handlowym,
- **2016 r. – 1 stycznia** -wejście w życie pozostałych przepisów - skreślenie art. 40 upaipp likwidujące opłaty z tytułu wydań utworów znajdujących się w domenie publicznej oraz skreślenie rozdziału 13 dotyczącego Funduszu Promocji Twórczości

Jakie przepisy europejskie wdrożono

- Pełniejsza implementacja dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym,
- Poprawna implementacja dyrektywy 2006/115/WE w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej,
- Dyrektywa 2012/28/UE w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z dzieł osieroconych,
- Porozumienie z dnia 20 września 2011 r. *„Kluczowe zasady digitalizacji i publicznego udostępniania utworów niedostępnych w handlu”*

Najważniejsze zmiany

- zmiana dozwolonego użytku (w tym dozwolonego użytku bibliotek i dozwolonego użytku edukacyjnego i naukowego),
- wprowadzenie wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne (public lending right),
- wprowadzenie regulacji dotyczących dzieł osieroconych,
- wprowadzenie regulacji dotyczących dzieł niedostępnych w obrocie handlowym,
- likwidacja opłat na rzecz Funduszu Promocji Twórczości
- rozszerzenie prawa cytatu
- usunięcie art. 30

Dozwolony użytek bibliotek

Art. 28. 1. Instytucje oświatowe, uczelnie, instytuty badawcze prowadzące działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1095), instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2015 r. poz. 1082 i 1268), biblioteki, muzea oraz archiwa mogą:

- 1) **użyczać**, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych,
- 2) **zwielokrotniać utwory znajdujące się we własnych zbiorach w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów**,
- 3) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek

- jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia bezpośredniej lub pośredniej korzyści majątkowej.

2. **Zwielokrotnianie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie może prowadzić do zwiększenia liczby egzemplarzy utworów i powiększenia zbiorów, odpowiednio użyczanych i udostępnianych na podstawie ust. 1 pkt 1 i 3.**
3. **Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się, jeżeli udostępnianie w określony w nim sposób odbywa się na podstawie uprzednio zawartej umowy z uprawnionym.**
4. **Z tytułu użyczenia egzemplarzy utworów wyrażonych słowem, powstałych lub opublikowanych w języku polskim w formie drukowanej, przez biblioteki publiczne w rozumieniu ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 i 908 oraz z 2013 r. poz. 829), zwane dalej "bibliotekami publicznymi", przysługuje wynagrodzenie określone i wypłacane na zasadach określonych w oddziale 4.**
5. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 4, przysługuje po spełnieniu warunku, o którym mowa w art. 352 ust. 1:
  - 1) twórcy utworu wyrażonego słowem, powstałego i opublikowanego w języku polskim;
  - 2) tłumaczowi na język polski utworu wyrażonego słowem, powstałego w języku obcym i opublikowanego w języku polskim;
  - 3) współtwórcy utworu, o którym mowa w pkt 1, którego wkład jest utworem plastycznym lub fotograficznym;
  - 4) wydawcy utworu wyrażonego słowem i opublikowanego w języku polskim.
6. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 4, nie przysługuje za użyczenie egzemplarza utworu w celu korzystania z niego wyłącznie na terenie biblioteki publicznej.
7. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do użyczenia egzemplarza przez Bibliotekę Narodową.

Dozwolony użytek bibliotek

- dodanie nowych podmiotów (m. in. muzea, instytucje oświatowe)
- działalność tych instytucji nie może mieć charakteru komercyjnego
- zmiana terminu udostępnianie na użyczenie
- możliwość zmiany formatu w celu zachowania, ochrony i uzupełnienia (usunięcie pojęcia egzemplarz i zmiana terminu na zwielokrotnianie),
- możliwość zwielokrotniania utworów nierozpowszechnionych (rękopisy)

Uwaga:

- **udostępnianie na terminalach pod warunkiem, że nie ma umowy licencyjnej**
- **w obrocie nie może być więcej egzemplarzy, niż biblioteka posiada**

Dozwolony użytek edukacyjny – instytucja oświatowa

Instytucją oświatową są:

- jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.),
- szkoły, zespoły szkół oraz szkolne punkty konsultacyjne przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 5 ust. 3b pkt 1 lit. a tej ustawy, o
- szkoły podoficerskie i ośrodki szkolenia, o których mowa w art. 127 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1414, z późn. zm.).

Dozwolony użytek edukacyjny – zakres

- dodanie definicji „instytucji oświatowej”
- nowy cel - zilustrowanie treści przekazywanych w celach dydaktycznych lub prowadzenie badań naukowych
- wykorzystania analogowe oraz możliwość tworzenia kopii elektronicznych
  - całych drobnych rozpowszechnionych utworów (m. in. fotograficzne czy plastyczne)
  - fragmentów większych utworów
- e-learning (w tym materiały w formie cyfrowej)
  - dla zidentyfikowanej grupy (hasła, loginy)
  - grupa musi uczyć się, nauczać lub prowadzić badania naukowe
- nie jest wymagana rekompensata dla twórców

Wyплаты za wypożyczenia biblioteczne

- tylko utwory wyrażone słowem (w praktyce książki)
- fundusze publiczne, przekazywane przez MKiDN
- tylko biblioteki publiczne – dane z 60 bibliotek (wdrożony moduł wypożyczeń MAK+ i Aleph)
- bez wypożyczeń prezencyjnych
- za pośrednictwem ozz wybranej w drodze konkursu na okres max. 5 lat
- uprawniony (autor, współtwórca wkładowych utworów plastycznych lub fotograficznych, wydawca, tłumacz na język polski lub ich spadkobiercy) musi wyrazić zainteresowanie
- 75 % twórcy, 25 % wydawcy
- około 4 mln zł rocznie od 2016 r.
- najniższe wynagrodzenie wyniesie około 20 zł a najwyższe około 20 tyś. zł. rocznie

Wyплаты за wypożyczenia biblioteczne

- dane z bibliotek

- liczba wszystkich użyczeń w danym roku kalendarzowym;
- wykaz utworów, których egzemplarze były użyczane w danym roku kalendarzowym, wraz ze wskazaniem w stosunku do każdego z nich:
  - numeru lub numerów ISBN,
  - twórcy albo twórców utworu,
  - twórców utworów plastycznych lub fotograficznych, o ile utwory takie są połączone z utworami wyrażonymi słowem w celu rozpowszechniania,
  - tłumacza, o ile tłumaczenie jest z języka polskiego na język obcy
  - wydawcy,
  - liczby użyczeń egzemplarzy w danym roku kalendarzowym.

Podobno MAK+ ma agregować dane automatycznie

Wyплаты за wypożyczenia biblioteczne - dane w oświadczeniu

- imię i nazwisko twórcy/twórców oraz pseudonim - jeśli był używany
- imię i nazwisko tłumacza oraz pseudonim- jeśli był używany
- tytuł utworu
- nazwę wydawcy
- kopię umowy z wydawcą
- rok wydania
- imię, nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedziby składającego oświadczenie.

Wydawca w oświadczeniu zawiera również informację o numerze ISBN.

Spadkobierca do oświadczenia dołącza dokumenty potwierdzające przejście autorskich praw majątkowych do utworu w drodze dziedziczenia oraz wskazuje przysługujący mu udział.

Dozwolony użytek utworów osieroconych

Dzieło osierocone - utwór chroniony prawem autorskim, którego autor/autorzy nie są znani lub nie ma możliwości, aby do nich dotrzeć.

Mogą nimi być:

- utwory opublikowane w książkach, dziennikach, czasopismach lub w innych formach publikacji drukiem w tym np. zdjęcia znajdujące się w tych publikacjach. Dotyczy to także utworów niepublikowanych (np. rękopisów).
- utwory audiowizualne i inne utwory utrwalone na wideogramach
- utwory utrwalone na fonogramach.

Samodzielne zdjęcia i utwory plastycznie nie są objęte regulacją, podobnie jak utwory z woli twórcy opublikowane anonimowo lub pod pseudonimem.

Dozwolony użytek utworów osieroconych

Dozwolony użytek obejmuje tylko dwa pola eksploatacji:

- digitalizacja
- udostępnianie w Internecie

Cele:

Dotyczy wyłącznie utworów, które znajdują się w danej instytucji.

Dozwolony użytek utworów osieroconych

- procedura

- rejestracja instytucji w bazie OMIM (odpowiedzialne MKiDN)
- staranne poszukiwanie w dobrej wierze
- wynik wyszukiwania – decyzja o wpisie
- wpis do bazy OHiM
- wygaśnięcie statusu utworu osieroconego
  - godziwa rekompensata (charakter i zakres korzystania z tego utworu, ewentualna wysokość przychodów za korzystanie z utworu osieroconego oraz szkodę, jaka została wyrządzona uprawnionemu w związku z tym korzystaniem)

Dozwolony użytek utworów osieroconych – staranne poszukiwania

Staranne poszukiwanie w dobrej wierze:

- lista źródeł ([załącznik do rozporządzenia](#))
- dokumentacja (protokół i dokumenty towarzyszące)
  - wynik starannych poszukiwań,
  - sposoby korzystania z utworów osieroconych,
  - ewentualne zmian statusu utworu osieroconego (np. wygaśnięcie statusu)
  - dane kontaktowe instytucji korzystającej z dozwolonego użytku.

Dokumentacja powinna mieć formę protokołu podpisanego przez kierownika podmiotu prowadzącego poszukiwania.

- zlecenie podmiotom trzecim

Dozwolony użytek utworów nieдоступnych w obrocie handlowym

Korzystanie z utworów niedostępnych w handlu ograniczono do celów niekomercyjnych.

Przy ocenie „dostępności utworu w obrocie” będzie brane pod uwagę, czy dany utwór jest dostępny w ilości zaspokajającej racjonalne potrzeby odbiorców (również w formie oferty cyfrowej). Nie będzie brane pod uwagę tzw. obrót wtórny czyli sprzedaż używanych egzemplarzami w antykwariatach i za pośrednictwem platform internetowych.

Regulacja dotyczy wyłącznie utworów opublikowanych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed dniem 24 maja 1994 r.

Wyłączone są tłumaczenia na język polski utworów, które powstały w języku obcym.

Status utworu niedostępnego w handlu mogą uzyskać utwory opublikowane w książkach, dziennikach, czasopismach lub innych formach publikacji drukiem.

Dozwolony użytek utworów nieдоступnych w obrocie handlowym

Wniosek o wpis do wykazu utworów składa, w imieniu instytucji kultury – organizacja zbiorowego zarządzania.

Wniosek powinien zawierać:

- tytuł utworu;
- imię i nazwisko lub pseudonim twórcy lub wzmiankę o anonimowości;
- wydawcę utworu;
- datę pierwszej publikacji utworu;
- wskazanie organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, która złożyła wniosek o wpis utworu do wykazu.

Wniosek powinien też obejmować informację o ewentualnym sprzeciwie podmiotu posiadającego prawa autorskie do danego utworu co do wpisania utworu do rejestru dzieł niedostępnych w handlu lub informację o cofnięciu takiego sprzeciwu, a także informację o złożeniu lub cofnięciu oświadczenia o zrzeczeniu się pośrednictwa ozz w zakresie wybranych utworów.

**Nie można objąć jednym wnioskiem całego utworu zbiorowego (np. czasopisma).
Każdy artykuł powinien być wpisany oddzielnie, co oczywiście jest rozwiązaniem nieefektywnym.**

Rozszerzenie prawa cytatu

- poszerzenie pojęcia cytatu poprzez dodanie otwartego katalogu celów: wyjaśnianie, polemika, analiza krytyczna i naukowa, nauczanie i prawa gatunku twórczości lub cele podobne.
- możliwość cytowania w całości utworów plastycznych oraz fotograficznych

Możliwość incydentalnego użytku utworów (użytek niezamierzony).

Likwidacja Funduszu Promocji Twórczości

zniesienie opłat za korzystanie z utworów w
domenie publicznej (domaine public payant)

Dotyczy: producentów oraz wydawców
egzemplarzy utworów literackich, muzycznych,
plastycznych, fotograficznych i kartograficznych
(art. 40)

Pytania?